

«La idea és infinita»

Discursos, entrevistes i altres herbes...

(novembre-desembre 2016)

LA BIBLIOTECA DEL GOLEA
Capdepera
2017

I això ha estat tot...

El pensament roman, però la paraula passa. Només la idea és infinita; tot sistema és limitat perquè és alguna cosa concreta.
Ludwig Andreas FEUERBACH

La publicació de «*La idea és infinita*» ha estat tota una aventura i com a tal me la prenc. És evident que en les aventures hi ha de tot: des del plaer al dolor, passant per totes les gradacions de les experiències humanes i, per tant, puc afirmar que res de tot això m'ha estat aliè mentre anava fent la feina que ha donat pas a un petit objecte que és, malgrat tot, un gran artefacte cultural: un llibre.

Ara que gairebé tot ha acabat, podria fer un balanç de l'experiència i intentar explicar les «emocions» que han florit mentre les paraules s'ajuntaven en frases i mentre veia com creixien els vertaders protagonistes de tota aquesta «història». Però només puc dir que la connexió amb els «esperits» existeix, que he «vist» les persones i que aquestes «m'han» acompanyat.

Aquesta recopilació és una petita part de tot això «inexplicable» que es troba entre el llindar de la realitat i del somni. No podem fer «miracles», però sí podem crear «visions» que, a vegades, ens permeten destriar el gra de la palla.

I aquesta és la «meva» visió. Una visió, per altra banda, col·lectiva, perquè són moltes les persones que hi han aportat la «seva», de visió i, per tant, totes elles ens fan avançar «col·lectivament», encara que, evidentment, cadascú és cadascú.

A la recopilació, a més de les entrevistes i altres herbes publicades en alguns mitjans de comunicació, hi trobareu els texts llegits el dia de la presentació del llibre, encara que manquen les intervencions de Jeroni Alzina i de Joan March, de les quals no en tenc constància escrita. Malgrat tot, es poden escoltar en vídeo a *Cap Vermell*. També cal dir que hi ha algunes entrevistes a ràdios (Capdepera Ràdio, IB3 i Ona Mediterrània) que es poden escoltar pel web profund i absurd.

Tot es clou amb l'article de llucià rinyon, especialista en fer-nos despertar dels «sognis» i aixafador «oficial» de guitarres.

Res més, tan sols afegir que la fotografia que acompanya aquest text, acaba de donar sentit a tot això, perquè, com deia aquell, «l'amor tot s'ho val».

Miquel Llull

Bibliotecari del Golea

A ideia é infinita
igual ao sonho das crianças.
Hilda HILST

**Conversa amb Miquel Llull
a propòsit del socialisme gabellí**

CAP VERMELL

Cap Vermell

*«El títol del llibre sobre el socialisme gabellí
ha sortit del pensament d'una dona».*

*«...me quedaria amb una conversa personal
i intransferible amb Joan Rai,
amb la qual vaig entendre que ell havia superat
la por i havia recuperat l'amor.
Qualque dia voldria dir el mateix de mi».*

Tothom sap que els bibliotecaris són «guerrillers culturals». Miquel Llull *del Recreo* abans Flaquer Servera es pot identificar amb aquesta definició tot i que la seva principal biblioteca esdevé d'un naufragi. Com a bibliotecari del Golea tracta d'ordenar el caos documental gabellí en un ordre galàctic, quasi màgic, que sols existeix al seu cap, com a bon *lliurepensador* socialista d'un temps. Però els bibliotecaris també tenen un caire que podem denominar «científic de dades». Des d'aquestes dues vessants, amb el cor i el cap, Miquel ha reconstruït un passat desconegut i ha escrit una monografia científica sobre el socialisme a Capdepera amb profusió de dades i, sobretot, amb un gran esperit crític. L'entrevista és tan apassionant que cal llegir-la i rellegir-la. Assaborint-ne cada paraula. Som-hi!

Capdepera no compleix els patrons demogràfics de la resta de Mallorca al llarg del segle XIX. Baixa mortalitat infantil, índex de natalitat baixos..., l'obra de palma crea una comunitat preindustrial. És aquest el camp de conreu on sorgeixen noves ideologies? Quins altres elements hi contribueixen?

Sens dubte tot això té una importància capital en la societat gabellina i en la seva història. Els temes demogràfics de la comarca de Llevant, estudiats per Jaume Alzina, donen unes dades que fan pensar que a Capdepera les dones tenien un rol diferent al de les dones d'altres pobles de Mallorca, per exemple. L'obra de palma segur que hi té molt a veure i, per tant, tota la qüestió econòmica també ajuda a explicar aquest fet diferencial, i esper que en el futur sigui un tema d'estudi que ajudi encara més a mostrar el paper de les dones, tan i tan actiu en la societat gabellina d'abans de la guerra civil.

Quant a altres elements, cal dir que Josep Terrassa està enllestit un estudi sobre els espiritistes i els lliurepensadors, tots ells republicans, que des de 1868 com a mínim, tenen un paper molt destacat. També cal fer ressaltar que la implantació del metodisme el 1879, amb les seves escoles, obrirà les portes de la classe obrera a un nou món cultural que, poc després, farà el salt a la política, primer amb el republicanisme i després amb el socialisme. I les dones sempre varen estar en primera línia en aquest salt.

D'on sorgeix el títol del llibre «La idea és infinita»?

El títol és una frase de Maria Vaquer *Raia* de l'article «Demostremos que somos socialistas», i està escrita en aquest context: «nuestro “hoy” es la consecuencia del pasado, y nuestro mañana será posiblemente los resultados del presente; que la idea es infinita, trabajaremos por la vida de nuestros hijos que es carne de nuestra carne, e idea de nuestra ideología». I tot això que diu madò Raia, enllaça amb la cita de Hobsbawm que encapçala el llibre. La «idea» llibertària, malgrat les dificultats i l'ensorrament de les ideologies, ressorgeix amb força dins els cors de les persones, creant nous instruments, nous artefactes, per navegar cap a noves platges per un món cada cop més deshumanitzat i dominat per una economia capitalista injusta i criminal.

A més, també volia fer un petit homenatge a Maria *Raia*, presidenta del Grup Femení Socialista al llarg de gairebé tota la República, i també a totes les dones, lluitadores, treballadores i mares que, com Magdalena Coll *Fornera*, ens assenyalaren un camí per a enfrontar-nos a la injustícia social. És, per tant, just i necessari que el títol d'un llibre meu sobre el socialisme gabellí hagi sortit del pensament d'una dona.

Ets un gran documentalista, els teus articles del *Cap Vermell*, Documentació Gabellina i Oriental, són pinzellades de gran nivell sobre la història de Capdepera. Com i per què sorgeix la idea de fer aquest llibre?

No sé què diran «alguns» amb això de «gran nivell»!!! Però bé, sempre he dit que la meua secció de *Cap Vermell* és modesta i moderada i que jo, partint d'1'80 m d'altura de quan era jove, vaig minvant amb/en el temps.

La idea de fer aquest llibre me ve d'enfora, encara que jo no ho sabia. Fa molts anys que vaig replegant documents diversos relacionats amb la història de Capdepera, el *nostru* petit poble, i de cop un dia et dius: «Podria fer això!, podria fer allò». I prens cafè amb els amics de les diverses tertúlies, beus vi negre per sopar (a vegades massa!!!), camines tot sol o acompanyat, i xerres molt amb tu mateix i amb els altres. I els astres es van col·locant de tal manera que gairebé sense que te'n adonis, estàs assegut escrivint un llibre que quan comença no saps com acabarà. Bé, resumint: l'atzar té una gran importància en les nostres vides.

Quin són els trets més importants de l'Espanya, les illes i la Capdepera del primer terç de segle XX?

Des que els mallorquins, i els catalans en general (excepte els de Perpinyà i comarques del nord), fórem incorporats per la força a la «història» d'Espanya, la nostra experiència ha estat tristíssima i, per tant, la nostra visió, o si més no la meua, està marcada per aquesta tristesa. El final del segle XIX i el primer terç del XX estan dominats per un règim polític, de la Restauració borbònica en diuen, on el caciquisme és el sistema de control social i policial que s'empescaren les oligarquies per a acollonir els altres i establir una mena de «pau social» que s'assembla més a un cementeri que a un paradís. Tot això, evidentment, va tenir les seves dissidències –el socialisme en fou una–, però el primer terç del segle XX va acabar amb una guerra d'extermini, amb un exèrcit colonial disparant contra la «seua» població i assassinant els demòcrates i la democràcia. No cal dir que l'extermini fou sistemàtic i ben estudiat, i no podem dubtar en absolut del seu èxit: des de llavors ningú no sap què és una república o què és una democràcia.

Ara bé, no tot són males notícies! El primer terç del XX va veure l'expansió del catalanisme i d'una certa visió de civilització, que va donar impuls a l'esperança d'una vida millor i del retorn de la democràcia, la qual cosa és una de les aportacions més importants que ha fet Catalunya al món i a *noltrus* com a persones.

A Capdepera, el segle XX va començar ple de vida associativa, amb el socialisme com a eix central, i el seu primer terç va acabar com hem descrit més amunt, és a dir, amb la destrucció total i sincera de qualsevol esperança.

Com diu Tolo Alzina a la presentació, les noves ideologies aporten les millores en les condicions del treball, el paper de la dona i l'educació com a fonament d'una nova societat. Quines són específiques del socialisme i com es diferencia del republicanisme, per exemple?

L'internacionalisme és una de les aportacions específiques del socialisme i que el diferencien del republicanisme. És evident que la paraula «internacionalisme» és ambivalent i cadascú l'entén d'una manera diferent, a vegades. Però el socialisme se sent que forma part d'un moviment que pretén arribar a tot el món; les manifestacions del Primer de Maig en són un bon exemple, com també ho seran les proclames pacifistes o la lluita pels drets civils de les dones, aquesta darrera compartida amb els republicans.

Però potser la diferència més genuïna entre republicans i socialistes es troba en la concepció de la societat del futur i en que mentre que els republicans tractaven de suavitzar els efectes negatius del capitalisme a través

del mutualisme i d'una «certa» beneficència, els socialistes posaven l'eix a exigir justícia social i a canviar els fonaments econòmics de la societat en favor de la classe treballadora. I ho volien fer, entre altres coses, amb la participació activa en la política, començant des de baix, és a dir, des dels municipis, i amb el sindicalisme, amb el qual pretenien que la paraula «solidaritat» no fos una paraula buida de contingut.

Per altra banda, el paper de la dona en tot això va ser cabdal i venia de molt enrere. El socialisme gabellí femení va recollir els fruits que havien sembrat els espiritistes i els metodistes, els quals no consideraven en res i per res que les dones fossin inferiors als homes.

Entre socialistes i republicans hi hagué una certa entesa, fins i tot electoral, Quin era el panorama polític general a Capdepera? Hi havia diferències del de l'illa?

La col·laboració electoral entre republicans i socialistes començà molt aviat i es va perllongar fins al final de la República, i no, no era una cosa estrictament gabellina, sinó que la conjunció republicano-socialista venia impulsada des de les organitzacions estatals. Aquesta col·laboració era l'única manera d'enfrontar-se electoralment al caciquisme amb possibilitats d'èxit, amb el benentès que «èxit» volia dir treure algun regidor, no guanyar les eleccions, cosa pràcticament impossible durant la Restauració. Només amb la República la conjunció republicano-socialista surt a guanyar eleccions.

Fou, en qualque moment, el socialisme la força majoritària a Capdepera? On era la seva força?

A Capdepera el socialisme mai no fou majoritari i, per tant, mai va guanyar unes eleccions fins al 1936. L'evolució al llarg de la República fa pensar que, amb el temps, podrien haver guanyat i, per tant, dirigir l'Ajuntament. El cop d'estat i la guerra varen aturar aquesta evolució. Ara bé, com dèiem, al llarg de tota la República el socialisme sempre va anar electoralment amb els republicans.

Per fer-nos una idea aproximada del pes de cadascú, basta veure el llistat d'associacions de 1932 amb el nombre dels seus afiliats. El Partit Republicà de Centre [és a dir, la dreta], de Joan March i companyia, declarava 422 afiliats i les diverses associacions socialistes (Agrupació, Joventut i Grup Femení) en declaraven 152, als quals es podrien afegir els 40 del Partit Republicà Federal, que després seria Esquerra Republicana Balear. El Sindicat Agrícola, més bé tradicionalista i de dretes, declarava 380 afiliats i l'Associació de Llaureadors, més bé republicana i d'esquerreres, en declarava 120.

Això era el 1932, però, com dèiem, a mesura que avançava la República el pes de les esquerres anava avançant i el pes de les associacions

sindicals també, com és el cas de la més antiga, El Renacimiento Obrero o la societat de picapedrers i també la de maressers, totes elles relacionades amb la UGT.

El socialisme també creà unes litúrgies civils com el primer de maig. Fou per les relacions amb els espiritistes o metodistes o perquè la litúrgies són inherents a l'esser humà? I en tot cas, quina relació hi hagué entre uns i altres?

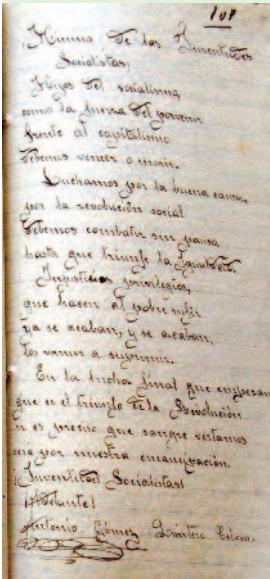
Les litúrgies socialistes quant al Primer de Maig no tenien res a veure amb els metodistes o els espiritistes. Antoni Nadal ha estudiat aquest fenomen i aquestes mateixes litúrgies es repeteixen arreu. Per altra banda, pens que ja he dit que les relacions entre metodisme i socialisme eren profundes, no només a Capdepera, evidentment. Carme Capó ha explicat molt bé aquestes relacions i, per tant, remet als seus escrits per a tenir un idea clara sobre aquest tema. A Capdepera, sens dubte, les famílies metodistes eren una de les bases socials del socialisme, al qual li aportaven vots i militants. Molts dirigents, tant homes com dones, foren metodistes.

Com es conjugava ser socialista-marxista, que negaven l'existència de Deu, amb els metodistes?

Potser unes paraules d'Antoni Domínguez ho poden explicar: «Yo soy el primero que admito esa esencia o espíritu universal y que a falta de mejor nombre llamo Dios. Se que si cometo una mala acción soy yo el responsable y que nadie será capaz de lavármela más que yo propio con buenas obras y un sentimiento elevado de remordimiento. Los príncipes y grandes señores de los siglos pasados que eran verdaderos maestros en cometer felonías de toda clase y color se decían buenos católicos, oían misa todos los días y se confesaban y... seguían siempre oprimiendo a sus súbditos. ¿Se puede admitir que con sólo el acto de la confesión sus crímenes quedaban perdonados? No, y mil veces no». No cal dir que la influència metodista d'aquestes frases és gran.

El mateix Domínguez també va escriure referint-se a les religions: «Todas ellas quieren tener la razón pretendiendo la infalibilidad de los dogmas. ¿En cual nos tenemos que fundar? En ninguna y seria una aberración si un hombre que tuviese las facultades mentales bien normalizadas se fanatizase en alguna. Únicamente se fanatizan los ignorantes y los débiles de voluntad predispuestos al misticismo».

Tot això evidentment pot tenir, i segur que té, les seves contradiccions, però ho podem resumir dient que des d'una concepció completament laica de la política, es tenia una actitud de tolerància absoluta envers l'espiritualitat de cadascú, sempre que no interferís en les qüestions públiques.

Himne de les Joventuts Socialistes cal·ligrafiat per Antoni Gómez.

La relació entre socialisme i església catòlica fou inexistent a Capdepera? Per què?

Els catòlics no entraven dins aquesta categoria de separació de les qüestions espirituals i les públiques, i el seu afany intervencionista, en l'educació per exemple, feia gairebé impossible l'entesa amb el socialisme. A Espanya la confusió entre església i estat sempre ha estat a l'ordre del dia, i encara dura, i això feia que les relacions entre uns i altres fos, per dir-ho suaument, conflictiva. Tot això dit de manera general i amb les excepcions que calgui, però la conversió del catolicisme en nacionalcatolicisme demostra clarament que la participació de l'església en les polítiques reaccionàries i repressives contra el moviment obrer la col·locaven en una posició en què es feia molt difícil, per no dir impossible, que la classe obrera organitzada la veiés amb bons ulls.

Com es veia a Capdepera el socialisme des de la gent que no ho era? Participaven dels seus actes més recreatius, balls...? o la societat estava dividida?

És clar que no tot era blanc o negre; hi havia zones de grisos i segur que hi havia determinada gent que podia participar en tots els actes «recreatius», fossin organitzats per uns o altres. La festa i el sarau solen ser bastant transversals!!!

Però tornant a la part més seriosa d'aquest assumpte, quant a la pregunta de si la societat estava dividida, pens que podem afirmar rotundament que sí, i a mesura que passava el temps la divisió era encara més profunda. Els anys republicans foren, entre moltes coses, això, l'enfrontament entre dos mons ideològics i vitals massa contradictoris entre ells. Un d'aquests mons es va imposar per la força bruta i va liquidar l'altre. La llarga dictadura i la inacabable «transició» han fet impossible reprendre el fil de la democràcia.

Quin paper tengué Joan March Verga a la política de Capdepera?

Joan March Verga és, no cal dubtar-ho, un personatge clau en la història de Mallorca i també d'Espanya; el seu «imperi» va finançar una part important de l'esforç bèl·lic de l'oligarquia contra la democràcia i els avions que aturaren l'avanç republicà a Portocristo foren pagats de la seva butxaca, etc. I a Capdepera era l'*amu* i senyor des que es va casar amb Elionor Servera i va construir el seu palau a Cala Rajada i, a més, va dominar la política municipal durant tota la República a través del seu Partit Republicà de Centre i del batle Miquel Caldentey *Creu*, el seu home al nostre municipi.

S'ha escrit molt sobre aquest tema d'en March, però sempre serà poc! Encara patim les conseqüències dels seus actes.

Local de l'Agrupació Socialista del carrer de la Llum, llogat el 1935 i assaltat pels revoltats feixistes el juliol de 1936.

Tu has tengut lligams familiars amb tota una generació gabellina que perderen la guerra. Quin rol tengué el *casinu* i el teatre de EL RE-CREO a Capdepera?

Efectivament, tots els meus padrins perderen la guerra i, a més, Miquel Llull va perdre la salut per les presons i camps de concentració feixistes com el de Formentera. Tots ells eren republicans i socialistes i alguns tenen un petit protagonisme en aquest llibre sobre el socialisme gabellí.

El Recreo, per altra banda, va ser fundat per Joan Flaquer *Blai* i Maria Lliteres *Rigus* poc després de casar-se civilment el novembre de 1917 i al llarg d'alguns anys va ser la seu de l'Agrupació socialista. Algunes manifestacions del Primer de Maig començaven o acabaven a El Recreo, amb la banda de música tocant les grans marxas obreres. Quan construïren el Teatre Oriental just al costat, s'hi feren els mítings i les vetlades culturals que envoltaven la festa del treball. Per tant, la implicació dels meus padrins va ser gran i continuada en el temps i el seu compromís social, amarat d'humanisme, en el cas de Maria *Rigus* li venia del metodisme que practicava la seva família, especialment de la seva mare, Francisca Garau Rigo *Rigus*, que fou una de les presidentes del Grup Femení Socialista.

Magdalena Coll Alou, una de les dones més importants del Grup Femení Socialista i articulista feminista a *El Obrero Balear*.

Quant a la teva investigació documental, t'has basat en diverses publicacions d'abast illenc, quina aportació feien la gent de Capdepera?

La participació dels gabellins en la premsa obrera va ser molt gran i diversa: des de cròniques polítiques a gloses amoroses. Tant al setmanari socialista *El Obrero Balear* com al popular *Foch y Fum*, hi trobam constants col·laboracions de gabellins i les notícies sobre Capdepera hi són abundants i diverses. A més, la distribució d'aquests setmanaris al nostre municipi va ser de més de cent exemplars cadascun, la qual cosa ens dóna una idea del poder de penetració social que tenien.

Un gabellí, Antoni Maria Alsina, va dirigir durant un temps el setmanari socialista, en el qual Magdalena Coll i Maria Vaquer hi escriviren molts articles, la majoria d'ells relacionats amb el feminisme. Entre els homes, destaquen Josep Terrassa Obrador, Bartomeu Gili *Buuc* i Antoni Domínguez Moll.

Aquest treball sobre el socialisme que present, pretén ser una crònica d'aquesta participació gabellina entusiasta i que demostra l'interès per la política d'una gran part de la nostra població.

Curiosament, la dreta no escrivia tant. Qualque dia ens haurem d'interrogar sobre el per què.

També deus haver recollit molts testimonis personals, què és el que més t'ha copsat?

Efectivament, són molts els testimonis personals que m'han aportat coneixement i saviesa, però em quedaria amb una conversa personal i in-

transferible amb Joan Rai, amb la qual vaig entendre que ell havia superat la por i havia recuperat l'amor. Qualque dia voldria dir el mateix de mi.

Quines actituds hem de valorar més d'aquella època?

No voldria caure en la banalització, però pens que el coratge i la generositat que demostraren algunes de les persones, és el que cal destacar per damunt de tot, com també la fe en l'aprenentatge i en la cultura. Tot, evidentment, escrit en minúscules... però sentit en majúscules.

Al teu llibre podem llegir que l'any 1918 s'expulsà «José Terrasa Obrador, concejal obrero de aquel Ayuntamiento, por observar una conducta contraria a los intereses de dichas entidades». Els conflictes interns són inherents al socialisme? Tal volta per aquest motiu molta gent els considera sectaris?

El sectarisme no és exclusiu del socialisme i de l'esquerra; la condició humana és, per desgràcia, bastant sectària. Però, per no defugir la pregunta, és veritat que durant la República l'esquerra va actuar amb molt més sectarisme que la dreta. Ferran Gallego, a *El evangelio fascista*, ens mostra com la dreta va saber unir esforços per acabar amb la democràcia. L'esquerra no va fer el mateix per defensar-la.

Per altra banda, els conflictes interns són inherents a les organitzacions humanes i les solucions democràtiques són molt més complicades de gestionar, però molt més riques i satisfactòries que les autoritàries. L'esquerra ha hagut de lluitar entre aquests dos pols interns, l'autoritari i el democràtic, i no li ha estat fàcil trobar una sortida digna i majoritària.

Sens dubte, a Capdepera també es va patir d'aquesta malaltia sectària amb els seus episodis corresponents, alguns dels quals surten reflectits en el llibre.

Una font molt important del teu llibre és Antoni Domínguez. Què ens pots dir d'Antoni Domínguez Moll?

Una de les moltes coses interessants d'Antoni Domínguez és, per exemple, que amb el temps va superar el sectarisme del qual parlàvem i la seva retirada de la vida pública, ja durant la guerra, té a veure amb això: fou expulsat del Partit Comunista el maig de 1937 per defensar públicament els altres antifeixistes.

Però Domínguez Moll és molt més que tot això. Ara no tenim el temps ni l'espai suficients per parlar-ne, però esper que qualque dia jo, o un altre, pugui fer-ho com caldria i com es mereix.

Per mi Domínguez és el gran personatge de l'esquerra gabellina i efectivament és l'articulista gabellí més actiu a la premsa d'esquerres, primer a Mallorca i després a Menorca, on fou assassinat el 1939 als 36 anys.

Antoni Domínguez Moll, un dels articulistes d'esquerres més prolífic i compromès.

Però Domínguez més que polític i sindicalista, fou un escriptor que es va posar al servei de la causa de l'alliberament social. Ell mateix ho resumeix així el 1932: «Yo, por mi parte, debo declarar que, no tengo ambición política ninguna ni estoy afiliado a ningún partido: y detesto la destrucción y el derramamiento de sangre. ¿Agitador? ¿Revolucionario? ¿Comunista?... Soy sencillamente un admirador de todos los grandes ideales que propugnan por una Humanidad mejor, de más equidad y justicia».

Per acabar, què en queda de tot aquell pòsit cultural que es generà?

Collons! Aquesta és la pregunta més difícil de totes!

A vegades veig el tassó mig buit i a vegades el veig mig ple, encara que després del que he exposat al llarg d'aquesta entrevista, potser hauria de dir que poca cosa en queda de tot allò. Però segurament no és així i afirmar-ho seria injust.

Evidentment, no puc xerrar per ningú que no sigui jo mateix i aquests darrers anys, especialment durant la redacció d'aquest llibre, he sentit i experimentat moltes sensacions que m'han fet veure que alguns del meus «valors» són els mateixos que defensaven els protagonistes del llibre i també m'ha vingut a la memòria l'experiència vital d'alguns dels que sobrevisqueren a l'hecatombe democràtica i que jo he pogut conèixer. També m'ha vingut al cap el seu exemple i el del seus fills.

Sí, malgrat tot, la vida continua i potser fins i tot és vera que «la idea és infinita».

Moltíssimes gràcies, Miquel per aquesta agradable, valuosa i sentida entrevista. Un vertader plaer escoltar una part encara propera de la història del *nostru* poble.

Esperam que els lectors tenguin tantes ganes com nosaltres de llegir el llibre que dissabte dia 26 de novembre a les 19h es presenta al teatre.

Publicat a *Cap Vermell*
el 24 de novembre de
2016.

entrevista

Por
LLORENC
CAPELLÀ

Miquel Flaquer, el pasado infinito

Más que pelo luce crines. Podría hacerse pasar por uno de los Rolling; por Keith Richards, tal vez. Miquel Flaquer (Capdepera, 1958) se licenció en Historia (UIB, 1982) y en Documentación (UOC, 2005). Con el seudónimo de Miquel Llull -nombre de su abuelo materno al que, de esta manera, rinde homenaje- ha publicado *La idea es infinita* (Documenta Balear, 2016). O lo que es lo mismo: la historia del socialismo gubellí en el período 1900-1936.

Fotos JAUME MOREY

«Sobre Capdepera se cernió
un manto de silencio en 1939»

Brússis • 17 DICIEMBRE 2016

e comento que antes del socialismo debió llegar, a Capdepera, el republicanismo. Me responde:

— Naturalmente. Las ideas republicanas se esparcieron con La Gloriosa, a partir de 1868. Y la presencia de socialistas no se documenta hasta los comienzos del siglo XX. El principal propagandista fue Miquel Ferrer Alzina, un comerciante de *llata*. Había estado en Maó, cumpliendo el servicio militar. Luego regresó al pueblo y puso tienda. La primera agrupación se constituyó en 1908.

El socialismo, en los pueblos, no arraigó fácilmente.

— Pero en Capdepera, concretamente, la industria de la *llata* generó unas condiciones sociales peculiares. Las mujeres, con la *llata*, se incorporan plenamente al mundo laboral. No diré que estén en igualdad con el hombre, pero ganan su propio jornal, pueden decidir sus pequeñas compras sin consultarlo al marido... Isabel Peñañubia ha constatado que las primeras mujeres que figuran en las listas de donantes para socorrer a los obreros en paro o encarcelados, son gabellinas. Y le diré más.

Le escucho.

— Se formó el grupo socialista femenino antes que el masculino. La mayoría de estas mujeres eran metodistas. Ateísmo no había, anticatolicismo sí. En Capdepera, a principios del pasado siglo, convivían tres religiones: el catolicismo, el metodismo y el espiritismo. Y tanto el metodismo como el espiritismo coinciden en fomentar el trato de igualdad entre hombre y mujer. En las escuelas metodistas, niños y niñas estudiaban los mismos temarios.

Con el seudónimo de Miquel Llull, nombre de su abuelo materno al que, de esta manera, rinde homenaje, ha publicado 'La idea es infinita'.

«LAS MUJERES, CON LA 'LLATA', SE INCORPORAN PLENAMENTE AL MUNDO LABORAL»

Los católicos no se estarían de brazos cruzados.

— ¡No! Realizaron un proselitismo tenaz, incansable. Y también abrieron sus propias escuelas. En 1915, entre las de unos y las de otros, había doce. Las católicas, en cuanto a instrucción femenina, iban a lo suyo: oraciones y labores manuales. Las metodistas, en cambio, redundaron en un aumento notable del nivel formativo de las niñas. Por añadidura, el Grup Femení Socialista centró buena parte de sus objetivos en la formación intelectual de la mujer. De ahí salieron Magdalena Coll, Maria Vaquer... Ambas pertenecen a una generación de mujeres con un discurso muy sólido; si bien, según el historiador Josep Terrassa, tenían una formación más humanística que política. Se radicalizaron durante la República en respuesta a la intolerancia de la derecha.

Tanto Coll como Vaquer publicaban en el Obrero Balear...

— Sobre todo artículos a favor de la emancipación de la mujer y en contra el caciquismo. Tenga en cuenta que el metodismo nació en Inglaterra y está en la base del laborismo y del sindicalismo. Fueron los pequeños comerciantes y jornaleros metodistas los primeros en exigir un muelle en Cala Rajada para favorecer el comercio marítimo. Los católicos, en cambio, estaban a verlas venir porque desde el púlpito les predicaban conformidad.

Después del golpe de Estado de 1936, Maria Vaquer fue condenada a muerte y pasaron varios años antes de que se le conmutara la sentencia por la pena de cárcel.

— Y puedo garantizarle que solo predicaba el bien. ¡Igual que todas sus compañeras...! Magdalena Coll, Maria Lliteres... Eran juiciosas, creían en una humanidad buena. No iban contra la religión católica, aunque eran anticlericales. Tenían una gran fe en la educación...

Magdalena Coll también estuvo presa.

— Ya lo creo. ¡Fue la primera mujer en escribir artículos en el Obrero Balear...! Estaba casada con Miquel Ferrer Alzina, el introductor en Capdepera del socialismo. Era motivadora, capaz. La sometieron a consejo de guerra, acusada de acaparar plata en su pequeña tienda.

Usted no lo cree ni por asomo.

— Ni nadie de aquel tiempo que estuviera en su sano juicio. Era una acusación tan insostenible que no pudieron condenarla. ¡Si incluso las monjas del pueblo dieron fe de su honestidad...! No obstante, el juez decidió que dado el peligro social que representaba era conveniente que continuara en la cárcel.

Sería una semana.

— Varios años.

Y a Maria Vaquer ¿de qué la acusaron?

— De hacer señas a los aviones republicanos con las sábanas puestas a secar en el tendedero. ¡Otro disparate...! Sus artículos se incorporaron a la Causa y aparecen palabras o frases subrayadas con lápiz rojo por la Guardia Civil. Así que antes de la guerra, en tiempos de democracia, los guardias ya invertían su tiempo en vigilar a la gente de izquierdas.

¿Hubo, en el socialismo de Capdepera, algún líder indiscutible?

— Antoni Domínguez Moll. Fue marino, trabajó de albañil... ¡Y escribía muy bien! Publicó en Nuestra Palabra, en el Obrero Balear, en Cultura Obrera... En sus artículos no solo hablaba de política, sino de yoga, de jazz... Había vivido en Barcelona. Era autodidacta, pero demostraba una gran curiosidad cultural. En 1932 fue condenado a destierro por meterse con Joan March. Lo había denunciado el propio March o su representante en la localidad, Miquel Caldentey Ginard.

Joan March se casó en Capdepera...

— Y controló toda la industria marítima de Cala Rajada. Tanto Domínguez como uno de sus correligionarios, Bartomeu Gili Siret, publicaron artículos muy duros contra él. En consecuencia, Antoni Domínguez fue desterrado a Menorca, aunque la sentencia no se hizo firme hasta 1934, cuando Gil Robles y Lerroux ya habían formado gobierno.

¿No regresó a Mallorca antes de que estallara la guerra?

— No. Se quedó en Ciutadella. En 1936 fue secretario del Frente Popular de allí, ingresó en el PCE... Y también en el ejército republicano, como suboficial. Pero su carácter no congeniaba ni con el comunismo ni posiblemente, con la vida castrense.

¿Por qué?

— Porque era un humanista. Con motivo de los llamados *Fets de maig de 1937*, en Barcelona, que acabaron a tiros entre guardias de seguridad y libertarios, se enfrentó abiertamente a Heriberto Quiñones que se encontraba ocasionalmente en Menorca. Domínguez abogaba por el entendimiento entre comunistas y milicianos de la CNT, de la FAI y del POUM; Quiñones, en cambio, era partidario del exterminio del movimiento anarquista.

>>

10 | Brisas • 17 DICIEMBRE 2016

Publicat a Brisas el 17 de desembre de 2016.

>>

¿Y...?

— Quiñones ganó a medias. Logró que Domínguez fuera expulsado del PCE; pero se quedó con las ganas, tal como exigía, de que fuese fusilado públicamente.

Acabaría siéndolo.

— Por los fascistas. Poco después de la caída de Menorca fue llevado ante un tribunal militar y condenado a muerte. No se le acusó de haber cometido ningún tipo de desmán. Su defensor, incluso, alegó que había salvado la vida de varios sacerdotes y reveló sus nombres al juez para que fueran citados a testificar. Pero éste lo consideró innecesario.

¿Qué pasó en Capdepera a partir de 1939...?

— Que se cernió un manto de silencio sobre todo el pueblo. ¡Y por muchos años...! Casualmente supe que mi abuelo materno, Miquel Servera, conocido como Lluís, había estado preso en Manacor. Ojeando *Memòria Civil*, el suplemento que editó el diario *Buñenars* en 1986, le reconocí en una fotografía de un grupo de presos. Me quedé pasmado. ¿Qué hacía mi abuelo allí, en una cárcel...? Y pregunté. Supe que, además de estar en la de Manacor, estuvo en Bellver, en Can Mir. Y en el manicomio que dirigía nuestro ilustre escritor, don Llorenç Villalonga. ¿Puede hacerse cargo de lo que fue aquel silencio...? Me enteré de todo aquello cincuenta años des-

pués de que pasara.

— Así que empecé a exigir respuestas. Mi familia había sido metodista. ¡Tanto la paterna como la materna! Una de mis bisabuelas, Francesca Garau Rigo, presidió la agrupación socialista en 1917... Inesperadamente se abrió ante mí un pasado que mi familia me había hurtado. Por miedo. Para que yo no fuera una víctima más de quienes les habían represaliado a ellos. Los abuelos paternos no se casaron por la iglesia.

Seguro que a usted lo bautizaron.

— ¡Ya lo creo!

¿Cómo los recuerda?

— ¿A quienes...?

A los abuelos.

— Como personas capaces de transmitir una gran serenidad de espíritu. La abuela, Maria Lliteres Garau, lefa a todas horas. En los huecos de las paredes de su casa hemos hallado libros prohibidos por el franquismo. Uno de ellos es de Amalia Domingo Soler, *Memorias de un espíritu*. También hemos descubierto poemas de Verdaguer copiados a mano.

Seguro que es lo último que se esperaba encontrar.

— ¿Qué se lo hace pensar...?

Su cara. Pone cara de asombro.

— Diga de admiración. ¡Mosén Cinto fue el poeta de los espiritistas...! ¿Que llevaba sotana...? Da igual. Anarquistas, masones, republicanos y sufragistas le consideraban alguien cercano, un cómplice.

Apuntes del natural

El retrato de una época

El Obrero Balear del 26 de febrero de 1932, publicaba una breve carta de Margarita Nelken -en aquel entonces diputada socialista- dirigida a una joven Maria Vaquer (Capdepera, 1902-1982), expresándole sus deseos de conocerla personalmente. Había sabido de ella a través de otro diputado de su mismo partido, Alexandre Jaume. Miquel Flaquer quedó maravillado con una frase de Maria Vaquer, la idea es infinita, y la tomó prestada para titular su libro sobre el socialismo en Capdepera. En un artículo titulado *Demostremos que somos socialistas*, Maria Vaquer decía lo siguiente: "Nuestro hoy es la consecuencia del pasado, y nuestro mañana será posiblemente los resultados del presente; que la idea es infinita; trabajaremos por la vida de nuestros hijos que es

carne de nuestra carne e idea de nuestra ideología". La idea es infinita: una belleza, un poema. En aquel mismo año, 1932, el grupo femenino socialista de Capdepera contaba con sesenta y cuatro afiliadas, un número altísimo. Casi todas ellas eran metodistas y participaban activamente de los movimientos feministas y antibélicos de la época. Magdalena Coll Alou (1884-1968) en un artículo titulado *Cuál es el deber de la mujer en 1920* se preguntaba: "Creéis que es justo que los hombres luchen por vosotras, mientras que vosotras solo pensáis que siempre habéis de ser sumisas e ignorantes?" La involución política, después de la Guerra civil, acabó con estas voces. Miquel Flaquer lo cuenta en un libro que, más que el cliché del socialismo en Capdepera, es el retrato apasionado de una época.

Mujeres haciendo 'llata'. Algunas serían fundadoras del Grup Femení Socialista de Capdepera.

El socialismo recupera sus raíces

► El teatro municipal acoge el sábado la presentación del libro *La idea es infinita (1900-1936)*, de Miquel Llull

ASSUMPTA BASSA

Capdepera, a principios del siglo XX, destacó por ser un municipio con un universo particular: la presencia de los metodistas desde 1879, la influencia espiritista, la importancia de la 'industria de la llata' que provocó grandes cambios económicos y sociales, o el papel de las mujeres en diversos campos. Unas peculiaridades que se ponen de manifiesto en el libro *La idea es infinita. El socialisme a Capdepera (1900-1936)* de Miquel Llull que presenta l'Associació Cultural Cap Vermell, este sábado a las 19 horas en el teatro de Capdepera.

Se trata de una lectura en la que se podrá ver la evolución del socialismo

Magdalena Coll Alou, articulista feminista.

► HOMENAJE

Se destaca en el libro el papel de las mujeres en el grupo socialista

en Capdepera durante estos años a través de los artículos de personas que jugaron un papel muy importante en la historia local.

Miquel Llull explica que «el libro es el fruto de una recopilación de artículos de prensa. La idea inicial era hacer un trabajo sobre el 1 de mayo en Capdepera, pero luego decidí hacer una crónica del socialismo hasta antes de la guerra y al final parece que ha quedado a medio camino entre una crónica y un poco de historia local de Capdepera».

El autor lleva muchos años en la labor de la recuperación de la historia contemporánea. El libro se estructura en tres partes: el primer obrerismo y socia-

lismo (1900-1930), el primero de mayo (1910-1923) y el socialismo durante la república (1931-1936).

Llull destacó la importancia del Grup Femení Socialista al que ha querido hacer especial referencia. «Fueron mujeres que estuvieron en la primera línea y en la vanguardia del socialismo. Hay que destacar el artículo de una de estas mujeres Maria Vaquer. De hecho el título del libro lleva una de sus citas».

Otras personas destacadas son Miquel Ferrer Alzina, uno de los impulsores municipales socialista de principios de siglo y Magdalena Coll, que fue una importante articulista. Además también se destaca la figura de Antoni Domínguez.

Part forana

Miquel Flaquer Servera 'del Recreo'

Historiador. Documentalista y bibliotecario de Capdepera, mañana sábado presentará el libro 'La idea es infinita', el libro que narra la historia del socialismo en Capdepera desde 1900 hasta 1936. Un recorrido por el hecho diferencial del municipio y su influencia dentro de la política, la religión y el papel de las mujeres en la sociedad local.

"La Capdepera de principios de siglo XX era social y religiosamente diferente al resto"

Biel Capó
CAPDEPERA

■ ¿Cómo surge el proyecto de 'La idea es infinita'?

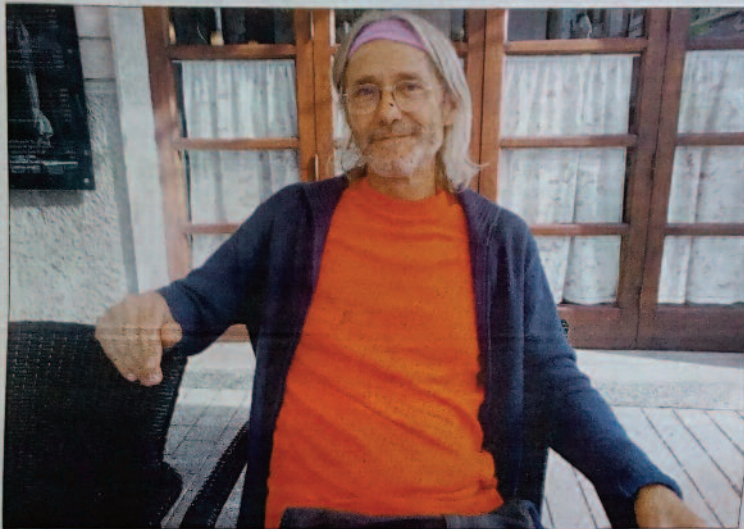
—El libro forma parte de un trabajo que se me encargó hace unos veinte años, juntamente con Joan Rai, relacionado con la historia de Capdepera. Al empezar lo vimos que había mucha información y pensé que algún día haría algo con ella. Hace dos años me propuse escribir sobre el uno de mayo en Capdepera, y a medida que escribía, pensé que tenía que hacer una crónica del socialismo *gabellí*. Mi implicación personal no sé si es buena o mala para la obra, pero he tratado de ser lo más profesional y el producto final creo que tiene cierta objetividad histórica.

—¿Por qué se titula así?

—En principio no tenía que ser ese el título, pero un día me di cuenta de que María Vaquer, una feminista y socialista relevante del municipio, citaba esta frase en un artículo y pensé que podría servir, ya que su interpretación abre un abanico de posibilidades. Las ideas no se pueden asesinar ni hacer desaparecer mientras haya personas que crean en ellas.

—¿Cómo nace este socialismo obrero en Capdepera?

—El pueblo vivió su peculiar historia, tuvo un comportamiento demográfico y social diferente, con factores que marcaron este nacimiento obrero. Uno es la manufacturación de la *llata* (palmito) que le da un plus industrial e implicó la participación de la mujer. Otro sería la implantación de doctrinas o religiones como el metodismo o el espiritismo. Capdepera a principios del siglo XX, había vivido un movimiento social diferente a la que tenían otros pueblos y también era conocido de la que daba la Iglesia Católica. Esto facilitó la implantación de otra idea política como era el socialismo, ligada al republicanismo. El socialismo quiso ir más allá con una participación política de

El historiador, documentalista y bibliotecario 'gabellí', Miquel Flaquer. BIEL CAPÓ

La 'llata' abrió el mercado laboral a la mujer.

la clase obrera. En 1900 llegan las ideas socialistas a Capdepera. Con Miguel Ferrer y será en este periodo cuando se formen las Juventudes Socialistas, el Grupo femenino socialista, y un poco más tarde, la agrupación socialista.

—¿Cuáles son los personajes clave de este periodo?

—Miguel Ferrer *Gallu* podríamos decir que es el alma mater que junto con su esposa, Magdalena Coll *Fornera*, familiar directo del fundador del metodismo en Capdepera, formaban un tándem

muy potente. Muy importante fue también, Josep Terrassa, el primer regidor obrero. También hubo algunos personajes que destacaría, como Bartomeu Gili y Antoni Domínguez; este último tenía las ideas claras y una visión nada partidista y muy amplia. Escribió muchos artículos antes de morir fusilado en Menorca a los 36 años.

—¿Cuál es el papel de la mujer en este periodo obrero?

—La mujer en el metodismo ya tenía un papel importante, con la llegada del espiritismo, aún más.

"En 1900 llegan las ideas socialistas y se forman las Juventudes, el grupo femenino y la agrupación"

"La mujer pudo tener formación y jugar un papel relevante en la sociedad y la participación política"

Esto les permitió tener formación y jugar un papel relevante en la sociedad, como la igualdad, la participación en la vida política, la posibilidad de tener personalidad jurídica propia diferenciada de la del marido, etc. Capdepera llegó a tener un grupo femenino de los más importantes de Mallorca, con gran actividad cultural, política y social. Un aspecto que sobresalía en el grupo feminista era la ayuda mutua que mantenían sus integrantes, la solidaridad era muy fuerte.

—¿El libro finaliza en 1936, por qué?

—Porque la brecha que se abrió fue tan grande, que pensé que tal vez requiriera otro libro. A pesar de que hago referencias en la parte final de la suerte que corrieron algunas personas detenidas.

—¿El libro recoge una foto de presos, algunos de Capdepera, quiénes fueron estas personas?

—Es una fotografía tomada en la cárcel de Manacor, son presos políticos de 1936 y entre ellos están los que hemos podido identificar de Capdepera. Algunos de ellos fueron fusilados, como el caso de Tomeu Servera y enterrados, en Porreres, Son Coletes y otros lugares. Mientras que el resto padecieron penas de reclusión durante muchos años.

—¿Cómo fue la última etapa del socialismo que usted narra?

—Cuando, en julio de 1936, estalló el golpe de estado, el local social de la junta socialista de Capdepera fue asaltado. Quemaron en la plaza de l'Orient, muchas cosas de su interior: muebles, libros, etc. pero no quemaron los papeles organizativos de la agrupación, así como los de las juventudes socialistas y el grupo feminista. Los libros de actas y otra documentación fueron entregados en depósito a la Guardia Civil de Artá. Esta documentación sirvió para inculpar a los procesados en los consejos de guerra. Que no se destruyeran estos documentos ha sido clave.

—Y para finalizar, ¿qué le parece los problemas surgidos recientemente con el PSOE?

—Para mí es difícil pronunciarlo, no es el momento de simplificar ni de cargar las tintas contra los militantes ni votantes. Todo esto ha pasado ahora, pero el problema viene del congreso de 1974 y de los pactos de la transición. Después de 40 años de la muerte del dictador aún estamos desenterrando muertos en Porreres. Han pasado más de veinte años de gobiernos socialistas que han sido incapaces de cerrar esta herida. Cabe esperar para saber si la militancia será capaz de reaccionar.

PRESENTACIÓ

de *La idea és infinita. El socialisme a Capdepera, 1900-1936*

Jaume Fuster

Bon vespre amigues i amics, en nom de l'Associació Cultural Cap Vermell em complau donar-vos la benvinguda a aquest acte i, naturalment, les gràcies per la vostra presència.

El llibre *La idea és infinita* que avui oferim a la consideració dels lectors ja és el que fa denou, si no vaig errat, de la sèrie *Cap Vermell*, i per tant ja duim a l'esquena un bon grapat de presentacions d'aquesta mena. És a dir, que ja hauríem d'estar prou foguejats en aquest tipus d'actes, però el fet és que, en cada nova presentació ens sentim una mica aclaparats, des de la responsabilitat i la pruija d'oferir productes, ja siguin de creació, de reflexió o d'investigació, que tinguin un alt nivell de qualitat.

I si així ha estat fins ara, avui veim el llistó molt amunt i som ben conscients que, de la mà d'en Miquel Llull, la nostra autoexigència es veu plenament compensada. «*La idea és infinita*». *El socialisme a Capdepera, 1900-1936* constitueix un d'aquells treballs que ens fan sentir orgullosos d'agombolar projectes d'aquestes característiques i d'ajudar, amb la nostra modesta aportació, a fer-los possibles. Amb el llibre que avui presentam, com diu el seu prologuista, David Ginard, «*Miquel Flaquer ens obsequia amb un volum que constitueix la primera monografia científica sobre el socialisme en un poble de Mallorca. Tot i que l'autor la considera, modestament, una simple crònica, la seva tasca no s'ha limitat ni molt menys a transcriure l'àmplia documentació inèdita que ha exhumat*». Perquè, continua dient David Ginard, aquesta obra «*constitueix una aportació de primera magnitud en la tasca de reconstrucció d'un passat encara desconegut. L'autor, Miquel Flaquer Llull, porta ja un bon grapat d'anys compromès amb la recuperació de la història contemporània de Capdepera juntament amb d'altres com Josep Terrassa i Flaquer o Carme Capó i Fuster.*»

Nosaltres, per tal de contextualitzar aquesta obra i, com no, per a parlar-nos del seu contingut, hem de dir que ens sentim molt ben acompanyats. Comptam amb la presència de tres persones que, segurament amb punts de vista distints però convergents, ens poden fer una valuosa aportació que ens ajudi a entendre una mica millor el que significa *La idea és infinita*.

En primer lloc ens acompanya en Jeroni Alzina, membre de l'executiva de l'Agrupació Socialista de Capdepera i exregidor de l'Ajuntament en representació del PSIB. Entenem que en Jeroni constitueix una d'aquelles baules que han contribuït a mantenir unida la cadena de la memòria gabbellina, per sobre del desert polític del franquisme. Ell va conèixer de prop i va conviure amb bona part dels protagonistes del llibre d'en Miquel Llull. En el taller de son pare, el mateix del qual es va fer càrrec més endavant, devia escoltar de ben jovenet més d'una conversa en veu baixa, més d'una confidència, més d'un renec contra aquell règim opressor que patia Espanya, especialment fosc en els anys 40 i 50. En definitiva, en Jeroni devia regar en el seu interior aquella llavor socialista sembrada a principis de segle per unes persones que lluitaren per la dignitat del seus consemblants, sempre a favor de les classes populars, i de les quals, com diu el mateix Llull en una entrevista publicada a *Cap Vermell* recentment, cal destacar-ne per damunt de tot «*el coratge i la generositat que demostraren, com també la fe en l'aprenentatge i en la cultura*».

Jeroni, moltes gràcies per la teva presència.

Ens acompanya, també, l'amic Jaume Morey Sureda. En Jaume, filòleg i professor, va ser el primer batle democràtic d'Artà, al capdavant dels Independents, durant dues legislatures. Posteriorment, entre el 1999 i el 2003, fou director general d'Administració Educativa de la Conselleria d'Educació i Cultura. Però a nosaltres, avui, ens interessa el seu vessant d'investigador que, en els darrers deu anys, l'ha duit a capbussar-se en les vicissituds del seu poble, Artà, en un període que abasta des de començaments del segle XX fins a la guerra civil i les seves horroroses conseqüències, passant per la dictadura de Primo de Rivera i la Segona República. En paraules d'en Jaume mateix, les seves investigacions són un acte de justícia i una forma de reparació, una eina perquè la gent pugui conèixer la brutalitat que la guerra va suposar. Tot plegat s'ha materialitzat en una obra monumental, *Artà. Llarg camí cap al desastre*, en dos volums que sumen gairebé 900 pàgines, que s'ha gestat de manera paral·lela i complementària amb el que, en aquests mateixos anys, ha endegat en Miquel Llull. Sens dubte, en Jaume i en Miquel han posat al nostre abast un material imprescindible per a il·luminar la foscor dels anys de la guerra i la postguerra, però també per a entendre millor els antecedents que abocaren a uns fets tan abominables a tot Espanya, i molt concretament a la nostra comarca.

Jaume, gràcies per acompanyar-nos.

Finalment, comptam amb la presència de Joan March Noguera. Llicenciat i doctor en Farmàcia, destaca com a investigador de la ciència, un camp en què reïx la seva tesi doctoral, publicada aquí a l'any 2001 sota el títol de *Mossèn Alcover i el món de la ciència. La creació del llenguatge científic català modern*. Es tracta d'un treball en els detalls del qual no entraré,

tot i que no convé passar per alt que en el seu moment va ser prologat per Josep Massot i Muntaner i que aquest s'hi va referir tot dient que «representa una aportació extraordinària per al coneixement de la vida i l'obra de mossèn Alcover –i de retop de molts altres intel·lectuals i homes de ciència del seu temps- entre el 1862, any del seu naixement, i el 1907, any de la creació de l'Institut d'Estudis Catalans». De l'estudi de March inferim l'interès d'Alcover pel «llenguatge científic català modern, preocupat perquè el català no pogués sobreviure si no era capaç d'estar a l'altura de les circumstàncies en un moment d'especial expansió de les ciències». Joan March és membre del Grup d'Investigació d'Història de la Salut (GIHS) de l'Institut Universitari d'Investigació de Ciències de la Salut (IUNICS) de la UIB. I dit això, afegim que el nostre convidat, avui retirat de l'activitat política, va ser impulsor del Partit Socialista Popular a les Balears, partit que es fusionaria amb el PSOE, a l'any 1978, en el qual passà a exercir distints càrrecs, fins a assolir-ne la secretaria general entre 1991 i 1994. Fou diputat en el parlament autonòmic de 1983 a 1987 i és, segurament, un dels millors coneixedors del modern socialisme de casa nostra.

Joan, t'agraïm molt que siguis avui amb nosaltres.

I bé, ja haureu vist que a la taula també hi tenim el pare de la criatura. Per a la gent del poble, crec que és sobrer fer-ne una presentació, perquè en Miquel, tot i algunes desaparicions de caire més aviat esotèric, és un gabellí de soca-rel, de pedra picada, que fa feina a Palma però que va i ve cada dia per no perdre's ni un sol batec del cor del seu poble. Llicenciat en Història i Documentació, en Miquel és un intel·lectual, definició aquesta que vaig saber que li esqueia com anell al dit quan en vaig llegir l'accepció que s'hi refereix com a la persona que té capacitat de pensar la realitat social i cultural i d'influir críticament en l'opinió pública mitjançant l'assaig o la presència en els mitjans de comunicació. Això és exactament en Miquel, segurament la persona més llegida que he conegut mai. Té el vici de llegir, que li deu venir de naixença però que segurament se li ha fet crònic amb el seu ofici de bibliotecari, del Golea o d'allà on sigui, i aquest vici n'hi ha comportat un altre d'inherent, i és el d'escriure. Amb ell, la revista *Cap Vermell* ha comptat amb una veu rigorosa i crítica, la veu d'un intel·lectual, com deia abans, que ens ha fet el favor immens d'obrir-nos els ulls a la pròpia realitat i d'ajudar-nos a entendre'ns molt millor a nosaltres mateixos. De les seves reflexions en va fer un recull en forma de llibre, *Maç de fulls escollits*, per a mi una obra de capçalera. Traspua esperit gabellí des de l'aproximació a la història, la política, la literatura, els moviments culturals i les persones d'aquest poble, i traspua poesia, perquè en Miquel és un poeta fins i tot quan no s'ho proposa. No debades és l'autor dels poemaris *Marcapassos* (1983), *La isla era un volcán*

(Tenerife, 1998) i *Ciutat* (2006). Cabdal fou també la seva participació a l'obra *El metodisme a Capdepera*, al costat d'altres investigadors, entre els quals Antònia Ballester i Pep Terrassa. Es tracta, sens dubte, d'una altra d'aquestes aportacions que augmenten de valor amb el pas del temps i que, com deia, ens fan sentir orgullosos de la tasca desenvolupada per *Cap Vermell* en gairebé 36 anys d'existència. Ara, en Miquel Llull fa una passa més i posa al nostre abast la seva feina d'investigació, llarga i pacient, sobre el socialisme gabellí. Es tracta d'aquest llibre que presentam avui, *La idea és infinita*, del qual no sóc jo qui n'ha de parlar, sinó els nostres convidats. En tot cas, sabem que aquesta és només la penúltima aportació, fins ara, d'aquest lletraferit que és en Miquel, tota vegada que té molt avançat l'estudi biogràfic sobre el psiquiatre i pedagog gabellí Joan Alzina i Melis, que, n'estam segurs, marcarà una altra fita important en la prospecció històrica de Capdepera.

Permeteu-me, finalment, que vos demani que al final de les distintes intervencions, que se suposa que tancarà el mateix Miquel Llull, romanqueu encara als vostres seients per quatre minuts més, que és el temps que dura la projecció d'una filmació que, aquesta sí, donarà per acabada la vetlada. I després ho brindarem amb cava, com pertoca.

Moltes gràcies.

Llegit al Teatre Principal de Capdepera el 26 de novembre de 2016.

[d'esquerra a dreta]
Jaume Morey
Jeroni Alzina
Joan March
Miquel Llull

A PROPÒSIT DEL LLIBRE «*La idea és infinita*»

Jaume Morey

Ha estat un plaer llegir el llibre de Miquel Flaquer, en Miquel Llull.

Fa temps que en Jaume Alzina, que féu la tesi doctoral sobre **Població, terra i propietat a la comarca de Llevant de Mallorca**, em digué que Capdepera era el més avançat del tres pobles de la comarca perquè tenia elements de modernitat que ni Son Servera, ni molt menys Artà, no tenien. Ja ho vaig entreveure quan en vaig llegir el resum que publicà el 1993, però amb el llibre d'en Miquel se m'ha confirmat.

És un plaer perquè mostra que a Capdepera hi havia un dinamisme potent de defensa dels interessos de les classes humils i que gosava desafiar el poder dels cacics.

I és un plaer perquè ha sabut trobar un títol tan suggerent en un article de Maria Vaquer, *Raia*, una dona singular pel fet de ser, en aquell temps i en aquest lloc, una veu que il·luminava els gabellins oprimits, i per ser això: una veu de dona, quan les dones eren, habitualment, éssers subalterns.

Sí, la idea és infinita, i la vida que proposa també. En Miquel parlarà, supòs, del que mostra en el llibre: la idea és infinita en el temps. Ja hi era en el seu naixement i ho ha estat en la seva expansió i ho serà mentre hi hagi relacions de poder que, com ara, creïn i mantinguin la desigualtat entre els ciutadans.

Jo em referiré de la infinitud de la idea en l'espai, no en l'àmbit exterior, l'internacional, on va néixer, sinó en un espai proper, immediat, d'aquí al costat, que he estudiat: Artà.

Aquesta naixença i expansió que en Miquel ha posat al descobert a Capdepera, tenia un correlat a Artà, amb matisos de diferències i de semblances, que potser ajudin a entendre el que he esmentat: la idea és infinita també en l'espai, i aquest és el seu valor, el seu triomf. Potser el contrast ens ajudi a entendre tant la particularitat com la universalitat de les idees, anhels i propostes de canvi del primers anys del segle XX.

A Artà també s'origina el naixement del socialisme organitzat a principis del segle XX: el 1902 ja hi havia subscriptors a *El Obrero Balear*. Hi havia entitats mutualistes d'inspiració obrerista i reivindicativa. El 1903 s'aprovaren els estatuts de la Federació Obrera que el 1904 tenia 47 afiliats. El 1905 s'inaugura el Centre Republicà Artanenc, el primer secretari del qual fou Antoni Massot Moyà, Notari, que morí el 1956 a Capdepera,

on viu la seva descendència. El 1908 es va celebrar, per primera vegada, la festa del 1r de Maig i quatre mesos més tard ja es presentà oficialment la Federació Obrera Artanenca.

Entre els homes d'aquella primer Federació Obrera n'hi havia que s'implicaren fort en la lluita reivindicativa fins al cop militar de 1936, com Vicenç Miquel Piris que, els qui hem anat a Porreres aquests dies, potser hem vist, sense saber-ho. Potser algun dia ho sabrem.

La col·laboració entre els obrers artanencs i gabellins en la celebració del 1r de maig va ser contínua des dels inicis. En aquestes festes, a més d'actes públics al teatre i a la manifestació pels carrers del poble, es confeccionava una llista de peticions que es lliuraven a l'Ajuntament. No els feien cas, o deien que sí però donaven allargues, però si reuníssim totes les peticions dels socialistes tendríem una fidel radiografia de les necessitats de la població que eren sistemàticament desateses. Però aquesta relació és una prova de com la idea d'igualtat i fraternitat havia pres en un sector de la població que havia esdevingut conscient de la seva situació social i de ser subjecte de drets, de dignitat. I a més agosarat per plantar cara als poders que els oprimien.

Hi ha, però, matisos diferencials entre aquesta línia de creixement i expansió del socialisme entre Artà i Capdepera, segons el que he vist en la lectura del llibre d'en Miquel. Diferències i matisos que apunten a la modernitat que he esmentat

La primera diferència seria que no hi va haver una influència tan clara d'entitats equivalents al nucli metodista com hi va haver a Capdepera. Una influència que jo entenc que es manifestà en la tasca alfabetitzadora de l'escola, una escola que no ensenyava des de la religió, sinó des del dret a la formació en llibertat. En canvi a Artà les escoles eren sobretot religioses, doctrinals, i la pública era la germana pobra i empobrida des del poder municipal, com també va denunciar Maria Vaquer que passava a Capdepera. Tot i les tensions, Capdepera vivia en un clima de llibertat religiosa, o de diversitat si més no, i de pensament –pens en el nucli espiritista–, mentre que Artà vivia en un clima de control absolut per part de l'estructura caciquista integrada pels grans propietaris, amos del treball, i per l'església, en el terreny ideològic i de la moral.

Potser aquesta primera diferència n'explica una segona. A Artà no hi va haver plomes que –bàsicament a través d'*El Obrero Balear*– resultin comparables a Antoni Domínguez, Bartomeu Gili, Maria Vaquer o Magdalena Coll. Hi havia col·laboradors i corresponsals –*El Obrero Balear*, *Foch i Fum...*– però els seus escrits no tenien el poder orientador i de convenció que crec que tenien els dels vostres autors. Els de Capdepera signaven amb el seu nom, els d'Artà gairebé sempre usaven pseudònims.

I potser encara una altra. Al llibre en Miquel assenyala com la tasca de la congregació metodista propagant la igualtat de la dona pugui ser a

l'origen de la constitució del **Grup Femení Socialista**, gairebé únic a Mallorca i d'extraordinària activitat, «orgullo de Mallorca, que disputa a sus hombres la supremacía de la actuación en la vida política, social y cultural, como en otros aspectos inherentes a la actividad del espíritu.» A Artà, no hi va haver, per tant, una figura femenina semblant a Maria Vaquer, *Raia*, o a Margalida Coll Alou i les companyes del Grup, tot i que també hi havia dones a primera fila dels socialistes artanencs. Sí que hi va haver, el maig de 1919, un intent per part de les dones socialistes d'Artà de constituir un grup femení a partir dels estatuts i l'experiència del de Capdepera, però no va quallar. I és cert, també, que a rel del problema de les subsistències, a partir de 1916, varen ser les dones d'Artà que feren manifestacions massives de protesta i en reclamació de solucions a la manca dels aliments bàsics.

Una tercera diferència la protagonitzaren, també les dones de Capdepera. El llibre d'en Miquel recull l'activitat de les dones en la indústria de la llata. A Artà també les dones es dedicaven a la llatra, bàsica com a complement de les tasques de fora vila. Però va ser un artanenc, d'origen gabellí, que establí la diferència. A les pàgines de la revista *Llevant* el gener de 1918 analitzà l'estructura econòmica d'Artà i marcà les diferències amb Capdepera i ho concretà amb la indústria de la llata i el paper de la dona. Deia «Mirem les al·lotes de Capdepera, les veurem polides i regalades; fines i airoses; presumides; es seus vestits tenen el tall de cosidora modista; els seus pentinats són capritxosos i subtils; gasten sabó d'olors fines; canten i ballen amb gràcia i amorosia; i, sobretot, **no duen mocador en el cap**. Les d'Artà i Son Servera, Déu ens en do, també són garrides; però a mi m'agraden més les de Capdepera. I és que **aquestes deleitoses i eixerides gabellines, que ens tenen el cor robat, són flors d'indústria i no de la terra.**» No duen mocador al cap! Flor d'indústria!

Un fet diferencial, no sé si més positiu, però més definidor del que va ser, del que va arribar a ser, el socialisme artanenc és que s'obrí a les municipals de desembre de 1909. Presentaren tres candidats al districte segon i, per un error de prepotència dels conservadors i d'acord amb el famós article 29, foren proclamats regidors. Els conservadors reclamaren i arribaren a obtenir la repetició de les eleccions en el mes d'agost, amb el senyor d'Els Oloros com a primer de llista. Varen ser llests, els conservadors, perquè se n'adonaren que la irrupció d'aquells tres regidors suposava un perill cert per al seu domini ancestral. En els set mesos que foren minoria a l'Ajuntament no aconseguiren res però entengueren que la possibilitat de fer canvis era des de la Sala. Els serví de lliçó: aprengueren que encara estaven verds per enfrontar-se electoralment al poderós caciquisme dels senyors d'Artà. Potser com a forma de resistència i per guanyar visibilitat, acceptaren tenir escó als successius consistoris a través de candidatures pensades per a l'article 29 i on ells aportaven un candidat. L'anàlisi de

necessitats i l'experiència del regidor socialista en minoria, no va donar profit fins als Ajuntaments sorgits a la II República i, especialment, amb la Comissió Gestora del 36 presidida per Gabriel Garau, Boira, cap dels socialistes artanencs.

Mirau. Aquest llibre d'en Miquel ens obri la porta al coneixement de la idea que unes persones assimilaren i que el va permetre d'iniciar una trajectòria que ja té més de cent anys de vida. Podem pensar que no veren el premi a la seva aventura intel·lectual i de compromís. No ho hem de creure. Pens que la mirada correcta és entendre que aquells esforços tan allunyats en el temps no acabaren ni es varen perdre dins les boires de la història. Sí que hi eren, el llibre d'en Miquel i els records rebut per via familiar de les persones de més edat els treuen a la llum i ens ajuden a entendre que aquells homes i aquelles dones, amb aquella idea, són a la base del que ara veim i del que ara pensam.

¿D'on sortiren els vots d'esquerra a les primeres eleccions generals de 1977 si no era del llegat de les persones silenciades a partir de 1936? Fa anys, quan el poder de la dreta que presidia Gabriel Cañellas va obtenir un resultat electoral de triomf absolut, el *Diario de Mallorca* va publicar un mapa de l'illa amb una taca vermell que cobria els termes de Son Servera, Capdepera i Artà i crec que parlava de la «punta roja». Aquella taca era i és deutora d'aquella idea infinita i d'aquells homes i dones que en Miquel ens serveix ara amb aquest llibre perquè els coneguem bé. Fins i tot ho advertí Maria Vaquer el gener de 1932: **«en el razonamiento de idea inmortal que nuestro “hoy” es la consecuencia del pasado, y nuestro mañana [o sigui, el nostre avui actual] será posiblemente los resultados del presente»**. Uns homes i unes dones que, si el juliol de 1936 no hagués acabat com va acabar, ara els tendríem com a fills il·lustres de la nostra història. Pens que els hi podríem tenir, que és un deure moral i cívic tenir-los per il·lustres encara que no se'ls hagi fet els honors que s'han fet amb d'altres.

Crec interessant i important el llibre de Miquel Llull, sobretot per una qüestió. El lector descobrirà la intensa vitalitat d'una idea que homes i dones de Capdepera, quan la paraula socialisme era gairebé un insult, per a ells era un far d'igualtat i fraternitat que il·luminava l'esperança d'un canvi radical que fes justícia als desheretats.

Moltes gràcies.

A Capdepera, 26 de novembre de 2016.

PLUS ULTRA

(fragment)

—No só la darrera, no,
no só més que una llanterna
de la porta del jardí
que creies tu la frontera.
És sols lo començament
lo que prenies per terme.
L'univers és infinit,
pertot acaba i comença,
i ençà, enllà, amunt i avall,
la immensitat és oberta,
i a on tu veus lo desert
eixams de mons formiguegen.

JACINT VERDAGUER

«LA IDEA ÉS INFINITA»

Miquel Llull

He de confessar que avui me trob una mica atabalat. Quan vaig començar a pensar que havia de presentar aquest llibre a Capdepera, me varen venir unes ganes enormes de sortir *correntsus*, perquè, entre altres coses, no sabia què dir exactament, ni quin to utilitzar per a dir-vos que faig aquí i explicar-vos algunes coses sobre una feina que m'ha dut anys i anys i que, malgrat tot, mai no s'acaba.

Ho heu vist, altres vegades m'he fet el graciós, vos he fet riure un poquet amb les meves beneitures; altres vegades m'he posat més transcendental perquè havia tengut una visió i la vos volia explicar. Moltes vegades de fet no he dit res. I no he dit res, perquè en realitat era el «meu personatge» qui xerrava per mi. Jo callava i observava. A vegades tenia un somriure a la boca, admirat d'aquest personatge meu i de les coses que arribava a dir!!!

Ara, alguns ho sabeu, el meu personatge ha mort no se sap molt bé de què i, per tant, no l'he pogut fer venir aquí, a xerrar per mi. Així que no em queda més remei que parlar «jo» avui vespre.

I jo som en Miquel i com a tal tractaré de no fer-me pesat i enllestir aquesta feina en un parell de minuts.

Estic content de fer el meu parlament al costat d'aquesta bandera i vos explicaré per què. Na Maria *Fornera* va contar a n'en *Meyme* que el seu pare, l'amu en Miquel *Gallu*, va anar a Manacor i d'allà va portar una bandera com aquesta i la va penjar a una de les finestres de la Sala. L'*amu*

en Miquel *Gallu* era en Miquel Ferrer Alzina, fundador del socialisme gabellí i *homu* de conviccions fortes i sinceres.

Jo, a la meua manera, he volgut seguir el seu exemple. Vaig anar a Manacor, vaig comprar tela roja a can Fernando i la tia Bàrbara *Rigus* la va retallar i cosir per a convertir-la en aquesta bandera que avui m'acompanya i que també vaig penjar a la façana de la Sala, com heu pogut comprovar en aquest petit vídeo que hem vist en començar.

És del mateix color de la que surt a la fotografia del Primer de Maig de 1932; és roja, és del color del socialisme, és del color que feia vibrar el cor dels meus padrins i repadrins, i potser també dels meus pares quan eren joves. És del color que va fer vibrar el meu cor quan era jovenet i me sentia continuador de moltes coses que potser no entenia del tot, però que me venien per via intrauterina.

Per això, i per moltes altres coses, avui aquesta bandera havia de ser aquí, al meu costat, perquè amb ella hi són persones que mai no he deixat d'estimar i també hi són idees que mai no he abandonat del tot i que, per tant, formen part de les meves més íntimes conviccions.

Bé, una vegada dit això, com deia, el procés que m'ha dut a fer aquest llibre ha estat llarg. Quan vaig començar no sabia molt bé què en sortiria. Perquè he anat arreplegant i organitzant informació per tal de fer-me una idea aproximada del que és i què significa Capdepera.

No cal dir que no ho he aconseguit, perquè la pretensió potser era massa gran i, per tant, impossible.

Perquè Capdepera, al·lots i al·lotes, no té explicació!!! o, si més no, no en té una de senzilla.

Malgrat tot, de tota aquesta feina han anat madurant uns quants llibres que, amb l'excusa de Capdepera, en realitat potser parlen de mi. Llibres que aniran sortint en el futur, esper, i aquest d'avui n'és un primer tast.

Perquè, ara ja ho puc dir, sempre he enyorat Capdepera. Una Capdepera que no existeix més que en la meua ment, una Capdepera poblada per gent rebecca i de la qual ja no record ni els noms; potser només la fesomia. Perquè jo no som com la tia Maria *Rigus*, que se'n recordava de tot i més: els noms, els malnoms, els llinatges, els anys que tenien, on vivien, les relacions familiars de tots ells, la seva vida, els seus amors, els seus secrets...

Per tant, aquest llibre parla de mi i dels meus amors, de la meua enyorança i de la meua admiració cap a una gent que m'ho va donar tot i que m'ha fet el que som, tant per allò bo com per allò dolent.

D'això va aquest llibre, en realitat.

D'acord que també és un llibre d'història, encara que jo li dic crònica i més tard explicaré per què. D'acord que és un llibre on he tractat d'utilitzar els meus coneixements sobre la matèria i hi he aplicat les meves «habilitats» de documentalista (gabellí i oriental) de la millor manera que he

sabut, però al mateix temps he begut de moltes altres fonts, unes d'escrites i d'altres que són més intangibles, però ben reals, perquè es basen en observacions, converses i somnis.

I per això aquest treball té una dedicatòria múltiple i la primera és per als meus padrins, per tots quatre. No repetiré coses que ja he dit sobre ells, però voldria remarcar que, com més temps passa, més a prop els sent, i aquest llibre que, d'entrada, em semblava que havia de ser un acomiadament de la presència vital dels meus padrins, ha resultat ser un retrobament i, com deia, un sentir-me més a prop que mai dels seus sentiments. A més, jo, que sempre els havia vist de vells, ara els he pogut conèixer de joves, i això m'ha impactat. I amb ells, aquesta dedicatòria també s'ha de fer extensiva a tots els socialistes de la seva generació, que potser fracassaren en el seu intent de canviar el món, però ho intentaren des d'una actitud humanista i, pens, majoritàriament republicana i democràtica.

També he volgut dedicar aquest treball a una persona que, en privat, he dit algunes vegades que era el pioner dels estudis històrics sobre Capdepera, i ara ho vull fer en públic. Es tracta de l'historiador Josep Terrassa, l'*amu* en Pep de na Maïans, que, amb una gran perseverança ens ha anat posant fragments de Capdepera davant els ulls per tal que els retinguéssim dins la retina col·lectiva. Gràcies Pep.

I a l'*amu* Antoni *Coix* que, des de fa ja molts anys, sempre compareix amb papers, idees, llibres i fotografies, per tal que no se'ns oblidí que resta molta feina per fer. Gràcies Toni.

Hi ha dues dones gabellines que avui mereixen el meu reconeixement, perquè al llarg de molts anys han mantingut viva la flama de la memòria davant els intents dels *poderosus* i dels monàrquics per fer-nos oblidar. Són Catalina *Fareta* i Magdalena *Raia*. En el cas de Catalina, a hores d'ara encara no ha pogut enterrar el seu pare així com mereix, encara que ella fa anys que ho intenta i potser molt prest es podrà fer realitat. En Tassà del Castell surt al llarg d'aquestes pàgines com a militant del socialisme i també surt a la fotografia del Primer de Maig de 1932. Quant a Magdalena, va viure l'assassinat del seu padrí i l'empresonament dels seus pares, els quals són uns dels protagonistes d'aquest llibre.

Gràcies a les dues, perquè la seva lluita ha estat una de les més dignes que he vist mai.

Finalment, als meus fills, Miquel i Sira, senzillament perquè són aquí, al meu costat, i amb ells, a totes aquelles persones que m'han estimat aquests darrers anys i han vist com jo els fugia del davant per dedicar-me a aquesta dèria meravellosa i feixuga que és xerrar d'un mateix a través del seu poble, a través de Capdepera.

Ara també és un bon moment per agrair a totes les persones que m'han ajudat a dur endavant aquesta tasca, algunes de les quals surten al llistat

del llibre i que em perdonin si m'he oblidat d'algú. També és un bon moment per demanar disculpes per les possibles equivocacions en els noms i en les identificacions. Fer feina amb la microhistòria pot tenir aquest tipus de sorpreses desagradables, per les quals també deman disculpes als que es puguin sentir decebuts, com també ho faig als que es puguin sentir ofesos per les meves informacions o opinions.

Anem al gra, però. Aquest llibre de bon començament havia de tractar sobre les celebracions del Primer de Maig a Capdepera, perquè en la meva recerca anava trobant cròniques que em mostraven la importància real de les mobilitzacions obreres en un municipi tan petit i tan poca cosa com ho era el *nostru*. Després vaig veure que ja posats, podia afegir-hi totes les cròniques que ens mostrassin el naixement del socialisme, perquè en realitat el Primer de Maig a Capdepera no s'entén sense el socialisme.

I d'aquesta manera vaig pensar en fer aquest treball sobre el socialisme al *nostru* poble entre 1900 i 1936. I així com anava avançant en la tasca, més clar veia que havia de ser així, que havia d'aprofitar totes les cròniques i articles que anava trobant per mirar de reconstruir la gran crònica del socialisme gabellí fins al bestial sotrac de la Guerra Civil i les seves respectives matances.

I per això he optat per mantenir això de «crònica» en el títol, perquè la meva pretensió inicial era que parlassin els protagonistes i que jo hi intervingués el menys possible. Al final, però, la cosa ha quedat a mitges entre la crònica i la història, encara que el lector tendrà la darrera paraula a l'hora d'acabar de definir què punyetes és aquest llibre.

Jo, com podeu suposar, he tractat de mantenir-me a certa distància, però som ben conscient que no sempre ho he aconseguit, perquè tots aquests fets i sentiments que relatom en el llibre em toquen de ben a prop. I, a més, el desenllaç final del 1936 encara ens afecta i encara condiciona les nostres vides, ho vulguem reconèixer o no.

Avui segur que no és un bon dia per parlar d'ara, d'ara mateix, perquè som aquí per altres coses tant o més importants, però molts dels episodis que hem viscut aquests darrers mesos i anys, són el resultat de no haver tancat d'una manera clara i democràtica les ferides que va provocar el cop d'estat feixista i la guerra civil que el va seguir. I, per tant, de no haver sabut fundar una nova república on «l'*homu* no sigui un llop per l'*homu*.» Ara, sembla que només a Catalunya principat resten republicans que intenten això, construir una república de ciutadans lliures, i alguns republicans gabellins, com jo, els admiram i els estimam com a germans *nostrus* que són. És una de les coses bones que puc fer per a seguir essent fidel a aquesta bandera roja i als meus padrins socialistes i republicans.

Perquè «la idea és infinita» i per això mateix no hem de tenir manies per mirar cap endavant, sense, però, oblidar el passat, que sempre, sempre

ens alligona i ens pot servir de guia si el miram amb generositat i amb el cor obert de bat a bat, la qual cosa ens fa comprendre la complexitat de la vida i també aprendre dels «errors».

I aquest llibre va d'això:

d'un poquet de mi i d'un poquet de tu,
 del passat esplendorós dels socialistes gabellins i de les meravelloses dones
 del Grup Femení que tant ens han ensenyat i tant hem admirat,
 de Magdalena Coll, de Maria Vaquer, de Bartomeu Gili, d'Antoni Domínguez,
 que escriviren unes paraules que encara ressonen dins la nostra memòria.
 de lluites sindicals i de protestes contra totes les guerres,
 d'històries locals i de visions internacionals que ens acosten a la humanitat,
 de paraules valentes i d'actituds generoses,
 de pors inenarrables i de poesia no escrita,
 de sistemes opressors i d'esperits lliures,
 de mística espiritista i de cançons i barricades,
 de la Capdepera caciquista i de la Capdepera llibertària que s'hi va enfrontar amb orgull de classe,
 del gran capital que ens tanca totes les portes que haurien d'estar obertes als somnis i a la imaginació i també de les petites coses que ens alliberen,
 d'esquifides i treballades victòries i de grans i massa llargues derrotes,
 de vius massa vius que tot ho acaparen i de morts i desapareguts que alguna dia retornaran aquí, entre *noltrus*, amb les mans plenes de flors roges i amb vent llibertari als cabells,
 d'odis ancestrals que encara ens encalquen i de misèries i enveges que ens paralitzen,
 de traïcions sense nom i de febleses i renúncies gairebé insuperables...

...però també d'amor, de molt d'amor que és, o hauria de ser, el motor de la història per tal que aquesta ens menàs cap altres costats de la vida no tan traumàtics i més *generosus*, perquè amb la força de l'amor tot és i serà possible i també perquè amb l'amor la «Idea» encara és molt més gran i, potser, més infinita.

26 novembre de 2016

Escrits del corbatí «LA IDEA ÉS INFINITA»

Revisitada sota la llum dels clàssics
(Schumpeter, Weber, Harich)

llucià rinyon

De bell antuvi ens crida l'atenció dels escrits dels primerencs socialistes gabellins el seu to profètic, la flaire mil·lenarista, *l'ordo monachorum* de Joaquim de Fiore, inspirador de successives rebel·lions al llarg de la història, fetes aixecant la bandera d'un renaixement de l'home a un món nou. Així s'expressen els socialistes locals.

«...alrededor de la bandera socialista, que no tardarà en ondear triunfante en todas las naciones del mundo» escriu el cronista local a EOB.

Magdalena Coll afirma que *«...el régimen actual caduca, ha de desaparecer de grado o por fuerza; y a nosotras nos pertenece tomar parte en esta obra...»*. El President de la Juventud Socialista, José Terrasa, en un article que convida a acudir a les urnes, diu *«...con nuestra unión constituyamos un fuerte Partido de clase para que en breve sea un hecho ver implantado un régimen de paz y fraternidad...»*. Antoni Domínguez escriu: *«... Y es que tengo fe ilimitada en ese mago que llamamos tiempo; la evolución incontrastable del Progreso. Eso será la verdadera revolución... Soy un místico de la Verdad»*. Els exemples es poden multiplicar exponencialment.

Per mirar d'entendre com el socialisme, aparegut en una època materialista-cientista i fonamentat sobre bases «científiques», necessita d'una prèdica profètica per encendre al cor dels homes el foc interior necessari per a la lluita reivindicativa, acudim al primer capítol, «Marx, el profeta», de *Capitalisme, socialisme i democràcia* de J. A. Schumpeter: *«Per a milions de cors humans, el missatge marxista del paradís terrenal del socialisme significà un nou raig de llum i un nou sentit de la vida»*. I ho aconsegueix *«mitjançant la formulació, amb una força que no ha estat mai superada, del sentiment d'ésser oprimat i maltractat –que és l'actitud autoterapèutica d'ésser oprimat i maltractat– i la proclamació que el deslliurament socialista d'aquests mals era una certitud reductible a prova racional»*.

La convicció d'estar en coneixement de les lleis que empenyen la història i que, a més a més, atorguen el rol de protagonista als qui

alliberaran l'home de l'opressió pot dur fàcilment a caure en actituds missioneres i de superioritat moral envers no tant dels membres de la classe antagònica sinó dels encara no convertits a la Fe Vertadera.

Antoni Domínguez n'és un exemple paradigmàtic, de superioritat moral auto-atorgada. Vegem uns exemples en què posa i treu dignitats, antipaties i odis com a posseïdor de la Veritat revelada, talment la jerarquia clerical a la qual té per enemiga.

«... y si no sacamos mayoría fue debido a los electores de Calarratjada que están completamente fascinados por las promesas del millonario. Y quien tampoco no secundó la dignitat del pueblo fueron los campesinos de "Sa Torre" por estar subyugados por los caciques de Orden». «...Vuestro tranquilo y risueño pueblo que reposa suavemente entre montañas, ha dado una nota de gran espiritualitat y dignificación humana otorgando 19 votos a la candidatura comunista.» Per no allargar-nos, acabam amb el que escrigué a Foch y Fum al juny del 1932, fent bo el refrany que ningú és profeta en la seva terra: *«En Capdepera [...] únicamente existe el amor materialista y grosero de las fincas y del vil metal. Yo que he vivido 15 años en Ciudadela de Menorca impregnándome de las ideas liberales que de antiguo allí perduran... no puedo menos que sentir simpatía por aquel pueblo y antipatía, desprecio y odio por mi pueblo natal».*

I és que, com diu Schumpeter: *«En un sentit important, el marxisme és una religió. Per al creient, presenta, de primer antuvi, un sistema de finalitats últimes que emmotllen el sentit de la vida i són criteris absoluts per a jutjar fets i accions, i, en segon terme, una guia cap a aquests fins; això implica presentar un pla de salvació i indicar de quin mal cal deslliurar la humanitat o una fracció determinada de la humanitat».*

Documentada la fèrtil activitat metodista a Capdepera, a la llum de *L'ètica protestant i l'esperit del capitalisme* de M. Weber ben bé podria ser que la seva contribució a la història local fora estat dotar els gabellins de conceptes i categories mentals i actituds pròpies de l'esperit capitalista. Ja que *«Lo propi i específic de la Reforma, en contrast amb la concepció catòlica, és haver accentuat el matis ètic i augmentat la prima religiosa concedida al treball en el món, racionalitzat en 'professió'».*

Evidentment, *«... els efectes de la Reforma en l'ordre de la civilització... eren conseqüències imprevistes i espontànies del treball dels reformadors, desviades, i encara directament contràries, al que aquests pensaven i es proposaven».* En definitiva, prepararen el terreny per a la consolidació del capitalisme en un dels típics tripijocs de la història en què res acaba sent el que sembla i en què les conseqüències no volgudes i/o impensades traeixen la consciència dels subjectes, per bé que, en aquest cas, la guerra civil emmascarà i retardà l'evolució capitalista, en quedar la custòdia dels «esperits» en mans d'una més que reaccionària església catòlica.

Si, com explica Weber, el primer adversari de l'«esperit» del capitalisme va ser la mentalitat tradicionalista, no ens ha de venir de nou la diatriba alcoveriana. Tanmateix queda per investigar el caràcter i evolució dels tradicionalistes gabellins i les seves relacions amb els conservadors.

«La idea és infinita» en un sentit que l'escatologia comunista no podia preveure. La idea és infinita perquè el comunisme és utòpic i, per tant, les lluites encaminades a la seva implantació s'assemblen a la maledicció de Sísif. La idea és infinita perquè mai no és consumarà. El filòsof marxista-leninista W. Harich demostrà la impossibilitat del comunisme, fet que li costà conèixer les presons de Honecker, el dels petons als llavis, destruint el mite del paradís terrenal i apaivagant la flama espiritual que motiva els seus acòlits. A partir d'ara els recursos de què es disposa són limitats i al màxim a que es pot aspirar és a fer-ne un ús moderat en benefici de tots. Un objectiu gens glamurós, que no convida a grans heroïcitats, tot i les grandíssimes dificultats d'endegar el programa.

Llegits des de l'actualitat, els escrits dels socialistes els veiem redactats amb una Fe grandiosa en el caràcter redemptor del socialisme, ingenus i tendres a la vegada. Són els darrers fills de la Il·lustració i el positivisme, engolits per l'irracionalisme i el subjectivisme del feixisme i el comunisme bolxevic. Els grans moviments de masses humanes no alliberaren l'home, més aviat al contrari. Després del Gulag i d'Auschwitz ja res serà igual.

Els socialistes, com bé es veu a la crònica lul·liana, ja tenien aleshores el cor dividit entre accelerar els canvis econòmics i socials i el possibilisme que els dugué a flirtejar amb Primo de Rivera. Talment com avui, en què han de decidir si tombar cap a l'esquerra o convertir-se en els «corre, ve i dille» del neoliberalisme.

–Què fer? –va preguntar aquell. Chi lo sa!

Publicat a *Cap Vermell* el 14 de desembre de 2016

